

Spelen met economie

Er schijnen dit jaar met Sinterklaas en Kerst weer minder spellen verkocht te zijn dan vorig jaar. Het wordt hoog tijd dat deze gevaarlijke ontwikkeling wordt gekeerd. Het teruglopen van de spelletjesverkoop vormt een ernstige bedreiging voor onze concurrentiepositie. Vaak wordt gedacht dat gezelschapsspelletjes slechts een aangenaam tijdverdrijf zijn. Maar dan wordt vergeten dat het doen van spelletjes eigenschappen aankweekt waar onze economie het van moet hebben. In de voormalige Oostbloklanden en het Verre Oosten hebben ze dat begrepen. *Stratego* en *Risk* nemen daar een hoge vlucht. Wij geven onze guldens uit aan kerstkaarsen en pluche beren. Consumptie in plaats van investeringen! Alleen sjoelen is nog populair. Dat is tekenend voor de manier waarop wij onze problemen op de lange baan schuiven.

Terwijl het overduidelijk is dat de kennisintensiteit van onze economie moet worden opgevoerd om onze toekomstige welvaart veilig te stellen, zijn wij de spelletjes die onze leergierigheid prikkelen, vergeten. Wie speelt er vandaag de dag nog *Elektro*? Toen ik jong was, had bijna elke jongen zo'n doos. Iemand las een kaartje voor met een moeilijke vraag en dan moest je met een pennetje aan een stroomdraad het juiste antwoord aanwijzen. Had je het goed, dan ging er een lampje branden. Binnen de kortste keren wist je alle antwoorden uit je hoofd. Zo leerde je spelerwijs. Het waren jaren waarin de economische groei met gemak op 3 of 4 procent lag. De meisjes speelden winkeltje of verpleegstertje. Zonder er erg in te hebben, bereidden zij zich voor op de sterke groei van de dienstensector die in het verschiet lag. Ik geloof niet dat *Elektro* nog in de handel is, maar er is in elk geval *Triviant*, ook zo'n spel dat het kenniskapitaal enorm vergroot.

Het spelen moet niet beperkt blijven tot de jeugd. Spelletjes zijn er voor jong en oud. Wij moeten ons er op instellen dat onze kennis in toenemende mate onderhevig is aan economische veroudering. Die boodschap is nog onvoldoende doorgedrongen. Veel ouderen beginnen pas na hun pensionering met *Bridge*. Tijdens hun actieve loopbaan missen zij de slag. Het permanent vernieuwen van het kenniskapitaal van ouderen heeft gezien de ontgroening en vergrijzing een steeds hogere prioriteit.

Spelen bevordert niet alleen het leren, het zet ook aan tot concurreren. Is het toeval dat de dalende populariteit van spelletjes gepaard is gegaan met een relatieve achteruitgang van onze economie? De wil om te winnen wordt te weinig getraind. Oppositieleider Bolkestein voelde dat goed aan, toen hij betoogde dat we weer moeten leren vechten om onze welvaart te behouden. Kijk naar de Zuidoostasiatische landen! Twintig jaar geleden stond daar op elke straathoek een jongetje dat om een dollar *Go* of *Schaak* met je wilde spelen. Dat zelfde ventje is nu je concurrent op de wereldmarkt. En probeer maar eens van hem te winnen!

Spelen is niet alleen concurreren, het is ook samenwerken. Gezamenlijk proberen om degene die aan de winnende hand is, af te troeven. Goede communicatie, samenwerking en teamvorming worden steeds belangrijker in de kenniseconomie. Het is essentieel op het juiste moment over de juiste informatie en de juiste contacten te beschikken.

Door te spelen leer je risico's nemen en kansen benutten. Dat is kenmerkend voor het ondernemerschap dat onze economie nodig heeft. We moeten niet blijven steken in geklaag over starre regels, hoge loonkosten, strenge milieu-eisen of goedkoop buitenslands aanbod. Laten we de regels aanpassen als we er last van hebben. Is het voetbal ook niet aanvullender en aantrekkelijker geworden sinds de terugspeelregel is veranderd?

Door vaak te spelen ontdek je dat je soms langdurig op verlies kunt staan, maar dat er toch een moment komt waarop de kansen keren. Hoe lang moet je bij *Ganzenborden* soms niet in de put zitten, voordat iemand je bevrijdt? Volgens de OESO in haar jongste *Economic outlook* moet de Nederlandse economie nog even geduld hebben. Op korte termijn is herstel niet te verwachten. Voor 1995 zijn de vooruitzichten echter aanzienlijk beter. Dat is andere kost dan wat minister De Vries van Sociale Zaken onlangs nog beweerde. Volgens hem zouden er voor het eind van de eeuw geen loonstijgingen meer inzitten. Wat hem betreft blijven we dus in de put zitten. Een duidelijk gebrek aan spelinzicht.

Een goede speler moet tegen zijn verlies kunnen. Het schaakspel leert dat je soms een kwaliteit moet offeren om het betere spel te behalen. Een tennisser geeft een bijna verloren set gewonnen om krachten te sparen voor de rest van de partij. In de economie is dat niet anders. In de jaren zestig en zeventig zijn de mijnbouw en grote delen van de scheepsbouw en de textielindustrie verdwenen omdat ons land geen comparatief voordeel had in laagwaardige arbeid. Nu staan andere sectoren onder druk. In plaats van ons blind te staren op het verlies van werkgelegenheid dat daar optreedt, kunnen we ons beter concentreren op de kansen die zich elders voordoen.

Omdat we zoveel kunnen leren door te spelen, heeft de redactie van ESB voor dit Kerstnummer een aantal economen uitgenodigd om te spelen met hun vak. Door hun economische instrumentarium op een creatieve manier te gebruiken, laten zij zien hoever je daarmee op sommige terreinen kunt komen. Dat sluit goed aan bij wat ESB wil: het toepassen van de economische theorie op praktische problemen om daarmee tot bruikbare resultaten te komen. Niet alleen als spelletje natuurlijk, zoals in dit nummer, maar in het echt. Het gaat tenslotte om de knikkers.

L. van der Geest